

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljané po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. avgusta 1877.

Obseg: Kuhinjska sol, živinska sol, gnojivna sol. — Korist lastovk. — Gospodarske novice. — Hoja v Mokriško jamo. (Konec.) — Družba zv. Mohora. — Angora. (Dal.) — Kaj je žena, kaj gospá, kaj soproga? — Dvojna pošast, s katero Magjari skušajo vzdržati gospodstvo svoje v Avstrijski državi. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. Novičar.

Gospodarske stvari.

Kuhinjska sol, živinska sol, gnojivna sol.

Nekdaj se ni nič vedelo o taki solni trojici; znana je bila samo kuhinjska sol, ki se ali raztopljena nahaja v morjih in nekaterih vodah ali pa trda kot kamen v podzemeljskih jamah.

Natura sama stvari neizmerno veliko solí, o kateri bi se misliti smelo, da se človek tega darú Božjega posluževati more po volji in potrebi svoji, se ve da odškoduje tistega, ki mu sol iz morjá ali vodá dobiva ali jo iz podzemeljskih jam koplje. Al temu ni tako. Vlade, ki potrebujejo dohodkov, so položile svojo roko na sol rekši: „sol je moja; jaz jo prodam; kdor je hoče, kupi naj si je.“ Tako je sol postala monopol (samoprodaj) državni. Ker države imajo stroškov s tem, da morske vode predelujejo v sol, ali da jo kuhajo iz vodá rek, ali jo v podzemeljskih jamah kopljejo kakor kopljejo rude in premog, zato nihče ne more protiviti temu, da se sol prodaja; ali zahtevati se sme, da je sol dober kup, ker je za življenje človeku in živini neobhodno potrebna.

Žalibog pa, da države prenapenjajo ceno tega darú Božjega tako, da si ubogi človek še komaj za se solí kupiti more, za živino svojo pa celó ne. Gledé na vsakako previsoko ceno solí skoro bi se smelo misliti, da, ko bi države mogle podnebni zrak in podnebno svitlobo prodajati, da bi zrak in svitlobo proglasile za — monopol.

Prav čudna pa je v našem cesarstvu še celó zgodovina tako imenovane živinske in gnojivne solí.

Vlada je previdela, da živina potrebuje solí, da pa tudi sol je nekaterim zemljam in sadežem dobro gnojivo. Navadni kuhinjski soli je primešala zato nekatere stvari, po katerih sol ni za vžitek človeški rabljiva; to po barvi sivkasto ali črnkasto sol je imenovala „živinsko sol“ (Viehsalz) in jej nižo ceno postavila; nekatere odpadke kuhinjske solí pa je pomešala še z drugo sodrgo in tako napravila „gnojivno sol“ (Dungsaltz), kateri cena je še nižja od živinske solí.

Al kaj se zgodi? Pred kakimi 15 leti nehala je živinska sol, zakaj? — zato, ker ubogi ljudje, ki si niso mogli drage kuhinjske solí kupovati, so začeli živinsko sol čistiti od tistih prituklin, ki so jo delale nerabljivo za človeški vžitek, in tako očiščeno rabili za kuhinjske potrebe. Zdaj pa se že tudi sliši, da tudi

gnojivna sol ima nehati, zakaj? — zato, ker ljudje iz te solí si napravljajo živinsko sol.

Da je ljudstvo pametneje postalo, vidi se iz tega, da je živinsko sol predelovalo v kuhinjsko, gnojivno pa v živinsko. Vlada pa je zato ustavila prodajo živinske solí in zdaj žuga z ustavo gnojivne solí, — po vsem tem pa bi živina trpela največo škodo, kajti za njo ne bi bilo cenejše solí, ampak ostala bi edina draga kuhinjska sol.

Na korist kmetijstvu gotovo ni to postopanje vladno; al gotovo tudi ni na korist države in državnih financ, če vlada tako daleč sega, da to, kar prodaja in je prodala, pod kontrolo (nadzorstvo) stavi, kako se prodano blagó rabi, in ne dopušča, da bi kupec počel s kupljenim blagom, kar bi hotel. Taka kontrola bila bi zeló podobna oni, ko bi kaka fabrika, ki dela samo grobo platno za žaklje, hotela kontrolirati kupce, ali res žaklje delajo iz kupljenega platna, in bi, če si, na priliko, možki delajo jopiče iz njega, jim tega ne dopustila. Ali ne bi si fabrika s tako kontrolo delala sama sebi škodo, ko bi tako nadzorovani ljudje ne kupovali več platna od nje?

Kupčija je kupčija, naj kupčuje država ali pa kak drug fabrikant. Kdor kaj kupi, je lastnik tega, kar je kupil, in mora pravico imeti, s kupljenim blagom storiti, kar mu drago.

C. k. finančno ministerstvo je nedavno zapovedalo, da se ima ostro paziti na to, ali se gnojivna sol res za gnojenje rabi ali ne, in je v prepoved djalo vso zalogo gnojivne solí, ki jo trgovci še imajo.

Gnojivne solí je več sort — nekatera sorta je v 100 funtih imela 80 funtov kuhinjske solí — in namen njen je, da se ž njo gnojí; al vlada je izvedela, da jo živinorejci upotrebljujejo za živino, čeravno zavoljo primešanih prstenih in drugih slanih reči utegne živini škodljiva biti in živinorejce le sila priganja do tega, da živini pokladajo to sol, ker je vendar nekoliko cenejša od navadne kuhinjske solí.

Na prid kmetijstvu, pa tudi na korist državnih financ moramo po vsem tem objaviti svoje prepričanje, da naj vlada prodaja zopet živinsko sol, pa ne ustavi prodaje gnojivne solí in naj se ne vtikuje v to, čemu se prodana sol upotrebuje. Če tudi nima pri vsacem centu veliko dobička, bode skupni dobiček vendar-le velik, če prav veliko vsakoršne solí prodá. To vé vsak trgovec, kako da bi vlada tega ne vedela?